

ДУЧ ДУЧИСИМОВ ПУРПУРНИ ПЛАШТ

У овом тексту, на основу писама, покушаћемо делимично да реконструишемо природу односа два изузетно значајна књижевна ствараоца двадесетог века. Да ли је та приврженост била обострана и коме је од ова два великана више ишла у прилог – само су нека од питања која ће се наметнути кроз овај рад. Такође, покушаћемо приближно да утврдимо датум настанка једног од писама.

Кључне речи: Вељко Петровић, Јован Дучић, Преписка.

Када се 1914. године, двадесет и петог марта, Вељко Петровић, писац, песник и есејиста, писмом обратио Јовану Дучићу – учинио је то (као и увек) учтиво и помало бојажљиво:

[...] Ојросџише ми прво ишшање; оно није речено у намери да Вас ојомене, само Вас ишшам, јер ме инџересује: јесте ли примили моју књигу у кожи?

Из овог примера јасно се види да Дучић, закупљен сопственим инересовањима, није пронашао довољно времена да одговори и потврди доспеће пошिल्ке која је Петровићу толико значила. Наравно, то неће бити последњи пут да прослављени песник на овај начин поступи. У наставку, Вељко Петровић инсистираће:

Дакле јесте ли прочишали и јесте ли сџаложили свој суд о књизи?

Реч је о књизи стихова „На прагу“, насталој у периоду од 1904. до 1912. године, према којој је Јован Скерлић био изразито благодан. Такав похвални тон, с друге стране, Петровић је доживео као *шреџирање на брзу руку*. Да смо малициозни (што, наравно, нисмо) закључили бисмо (што, наравно, нећемо) да је у питању *шренемагање*. Но, имајући у виду

¹ vesna.etaba@gmail.com

књижевно-уметничку делатност Вељка Петровића, његову острашћену тежњу према *култури и оишим светским идеалима у лиџератури*,² не желимо да се огрешимо о такав пишчев став, називајући га погрешним (и погрдним) именима. Вратимо се, међутим, на писма која у великој мери откривају однос ова два становника Парнаса.³

Дакле, Вељку Петровићу и те како је било стало до мишљења Јована Дучића. У тој мери да му се, рећићемо слободно, често *додворавао и ласкао* (Поповић, 1986:124).

Па, отуда, на више места појавиће се заносне поетске славопојке, на моменте претеране, чак и неумесне (иако су првенствено замишљене као духовите пошалице):

*Него и Ви сџе моја нека несрећна љубав, ја све у мандолину ѓред Вашим ѓрозором а ви бисџе мене ѓпродали за најрасејанији осмех Мте. Мити и Suzanne[...]*⁴

затим:

*[...]сџихове, ако се смеју џако назваџи моје рогобаџносџи у исџом ѓисму с Вашим чудесима.*⁵

или:

*Ви сџе моја Жозефина, ѓрема Вама ја нисам Наџолеончеџо већ џрџим и рогове које ми набијаџе како кад и како с ким [...]*⁶

али и:

*Ја сам га жесџоко наџао и рекао да неђу без Дуке да му дам рукоџис; бар с Дуком у џолицу кад не могу на Парнас! [...][...]чекамо Вас несџрџљиво Мара и ја, сџремамо Вам вечеру, чај, сладолед, вино из леда и искрено дивљење у срцу а мало жаоке на језику.*⁷

Тако је Вељко Петровић, јула године 1931. поручивао Јовану Дучићу, да би га, већ месец дана касније, у писму упућеном Васи Стајићу, споменуо у нешто друкчијем контексту. Том приликом написаће да он не зна да се улагује критичарима и новинарима, нити сам о себи да панегирише као Дука (Дучић) и Црњански (Поповић, 1986:134).

Јован Дучић, несумњиво, био је интересантна личност. Упечатљиве карактерне црте песникове, могле би се дефинисати једним његовим кратким књижевним пасажом:

² Писмо написано 25.03.1914.

³ Мисли се свакако на Вељка Петровића и Јована Дучића.

⁴ Писмо написано 27.04.1930.

⁵ Писмо написано 26.12.1930.

⁶ Писмо написано 16.02.1931.

⁷ Писмо написано 06.07.1931.

„Највећи број људи не знају шта хоће, а велики број људи не знају колико могу. Најређи је случај човека који зна и шта хоће и колико може.“ (Кашанин, 1968:7).

Човек који је, обдарен супериорношћу и готово задивљујућом непоколебљивошћу, *знао и шта хоће и колико може*, талентован, образован и пријатан за друштво и око (посебно женама), поседовао је још нешто важно – озбиљну дипломатску каријеру, уз које су ишла бројна путовања и привилегије. Уздигавши се до положаја посланика, највишег ранга у дипломатској хијерархији, свакако, заслужио је наклоност великог броја савременика, међу којима је био и Вељко Петровић. Година 1931, донеће Дучићу још једну потврду: постаће, наиме, редовни члан Српске краљевске академије наука – част на коју ће Петровић морати да сачека још пет година.⁸ У писму, које је упутио свом пријатељу Дучићу поводом срећног догађаја, након усхићеног усклика (*Живели, драги Дуче Дучисимо!*⁹) записаће:

Немојте мислити да ја штај избор сматрам као неки авансман или пошребно признање, – што све Дуки не треба, он има све! – него што ћете учинити част нашој склеротичној уштанови и што у Вама ипак јасно се одаје част нашој поезији.

Нешто затим, не може да издржи, па додаје:

Ја сам у овом случају, и егост, што је и мој усџех, јер верујте, без мене можда ни ове године не бисте прошли.

На велику радост своју (желимо да мислимо да би у обрнутом случају ово осећање такође било обострано), јер Петровић је *богорадио* да до тога дође, у Јовану Дучићу (уосталом и сам признаје) имаће свог помагача за сваку, како бележи, добру ствар. Слободно можемо закључити да су оба песника имала заједничку особину – били су вешти у куртоазији и благоглагољиви, не штедећи комплименте које су међусобно делили (у чему је један од њих, несумњиво, предњачио). И тако, док ласкаве похвале Петровићеве имамо прилике да сагледамо кроз низове писама, упућених свом пријатељу, *Дучисиму*,¹⁰ дотле о куртоазији Дучићевој (у случају ове преписке) сведоче искључиво писане тврдње Вељка Петровића:

[...]Ви, који сте јединствени у куртоазији, који имате непрестано племеништу пошребу да свом ближњем рекнете што пријатно [...].¹¹

Ако посматрамо начин на који Петровић почиње и завршава своја писмена обраћања потоњем, видећемо, у извесној мери, градацију. Од

⁸ Вељко Петровић постаће члан Српске краљевске академије наука 17.11.1936.

⁹ Писмо написано 16.02.1931.

¹⁰ Надимак којим је Јована Дучића ословљавао Вељко Петровић.

¹¹ Писмо написано 25.03.1914.

увода, који започињу речима *драги господине Дучићу*, преко надимачка *Дука дукисимо*, *Дучисимо* и *Дука*, па све до ословљавања с *Дукице*, шиљалац ће се представљати као *поштовалац* и *почишатељ*, да би, напослетку, (п)остао *одани*, *стари поштовалац*, *више заљубљеник*. О Јовану Дучићу, човеку који је, тврди Драгиша Витошевић,¹² своје доба обележио као доба кад је он стварао песме, Мештровић вајао, а (војвода) Мишић побеђивао, Вељко Петровић је с пијететом писао. Тако је, најзад, морало бити, јер је Петровић добро схватао Дучићеву потребу да се *диви нечем*, и да се њему *диве* (Кашанин, 1968:8). Док га је А. Г. Матош називао *богхудним каминским и лејезанском њесником* (Поповић, 1982:50), Петровић га је несебично уздизао, „дохрањујући“ Дучићев и онако пре-велики его:

*Ја сам несрећан, баксуз, час ме Ваши обожаваоци забораве за Вашим њурјурним њлаишњем, час морам да се кољем с Вашим негатиорима.*¹³

Па тако, деветнаестог јула 1932. године узбуђено забележиће:

*[...] Баш бих уживао да Вас тамо видим, у свој сили Вашој!*¹⁴

Следеће године, припремајући се за одлазак у Пешту, поновиће Дучићу нешто слично:

*Зар не би могли одложити за који дан, да Вас видим у свој Вашој земаљској слави?*¹⁵

Искрено желимо да верујемо да је Дучић неговао једнаку наклоност према свом пријатељу из сарајевских дана, Вељку Петровићу. У сваком случају, немамо разлога да тврдимо супротно, с обзиром на то да је и Петровић мислио исто. Због тога, марта 1914. године у писму написаће:

*Ја сам баш због тога и осетио, одмах, њосле неколико наших разговора, њисолућног њоверења у Вас, у њркос добро – и злонамерним њи њригама наших заједничких њознаника. Ви се њрема мени њисте зауставили на шаблонским ком њлиментима [...] ја сам и у њоку и у самим њисервацијама, назрео њскреност њ, сим њаи њију, без икаквих њримисли.*¹⁶

Да не бисмо превише залазили у природу њиховог односа, односно, да не бисмо доносили погрешне закључке (јер овде се, пре свега, осврћемо *искључиво* на Петровићева обраћања Дучићу), завршавамо причу о два књижевна великана, који су значајно обележили прву половину двадесетог века. Пред вама се налазе писма Вељка Петровића, сведочанства

¹² Драгиша Витошевић, *Један дружчији Дучић (у:)* Радован Поповић, *Књига о Дучићу*, Дечје новине, Горњи Милановац, 1982, стр. 213.

¹³ Писмо написано 26.12.1930.

¹⁴ Писмо написано 19.07.1932.

¹⁵ Писмо написано 15.05.1933.

¹⁶ Писмо написано 25.03.1914.

о њиховој живој преписци, вођеној у периоду од 1914. до 1933. године. Захваљујући љубазности госпође **Љиљане Нинковић**, библиотекарке у легату Јована Дучића (Народна библиотека града Требиња), **проф. др Миливој Ненин** дошао у посед поменуте епистоларне грађе¹⁷, након чега ми је исту великодушно уступио. Разлог објављивања преписке оправдан је – желели смо, наиме, да исправимо одређене непрецизности и недоречености, које је Радован Поповић нехотице учинио у својим делима „Воћка на друму“ и „Истина о Дучићу“, али и да понуђени књижевни материјал допунимо једним недатираним писмом.¹⁸ На самом крају, ци-

¹⁷ Писма се чувају под сигнатуром X – B – 261.

¹⁸ Нашу пажњу закупило је једно писмо, на чијем почетку Петровић наглашава да је из постеље устао само да би изразио своје неслагање поводом игнорисања Дучића у трци за место отправника у Каиру. Разлог због којег нам је баш оно „запело за око“, јесте тај што је реч о недатираном писаном извору. После детаљнијег проучавања, дошли смо до закључка да би спорни датум могао бити обухваћен периодом од почетка 1925. до почетка 1926. године. Бићемо мало одређенији.

Након огорчених уводних редова, Петровић бележи да се *Академија ојетѝ љоказала бедно*. У наставку написаће:

У другом, иако као неки „дописник“ не могу ојетѝ нишиѝа, иѝаѝ, осећам донекле и одговорностиѝ иѝо се уоѝиѝѝе не захвалим на ѝом јаловом и неласкавом, кибиѝерском ѝоложају. Има ли смисла да нас двојиѝа јоѝ оѝѝанемо ѝамо?

Овде се свакако мисли на Српску краљевску академију наука, чији је дописни члан Јован Дучић постао фебруара године 1924, док је Вељку Петровићу исто пошло за руком двадесет и петог фебруара 1925. године. То значи да су у време писања овог писма већ обојица били чланови, што нам дозвољава да при датирању истог, полазиште буде, управо, година 1925. (тачније, фебруар поменуте године). Горња граница при одређивању времена настанка овог писаног извора била би, несумњиво, почетак године 1926, када је Дучић коначно постављен за отправника послова у Каиру.

У трећем делу писма спомиње се извесни *Васић*. Реч је (нема места дилеми) о Драгиши Васићу. Због чега нам је ово име важно? Због тога што у последњем делу писма Вељко Петровић констатује да га *онај банкетѝ и они рекламни разговорѝ с Драѝинѝем* нису одушевили. Према нашем скромном мишљењу, вероватно је у питању свечани банкет поводом 25-годишњице *Срѝског књѝжевног гласника* у кафани „Српски краљ“. Вечера о којој је овде реч, одржана је тринаестог фебруара 1926. године, а гост је, између осталих (Вељко Петровић, Јован Дучић, Милан Кашанин и др.), био Драгиша Васић. Чак и ако поменуто име не вежемо за банкет, опет нам се датум овог догађаја јасно намеће као један од релевантних параметара за одређивање времена настанка спорног писма.

Стога, ако чињенице поређамо на овај начин, за датирање писма остаје нам сасвим узак временски појас: почетак 1926. године, негде између тринаестог фебруара и тачног датума када се Јован Дучић примио нове дужности у Каиру.

тираћемо речи Оскара Вајлда, који каже: „Што више проучавамо живот и књижевност све већма се уверавамо да иза свега чудесног стоји појединац; и није тренутак тај који обележава човека, већ је човек тај који обележава доба.“

X-B-261

Београд, 25. III. 914.

Драги Г. Дучићу,

опростите ми прво питање; оно није речено у намери да Вас опомене, само Вас питам, јер ме интересује: јесте ли примили моју књигу у кожу?

Знате, неких 30 ком. обичних, задржала ми је земунска пошта, тобоже због написаних дедикеција, иштући од мене, богца и пуцераћа, 3 круне глобе по књизи. Наравно да сам пустио нека ми све књиге пропадну, јер толико пара давно ни видео нисам. Па се бојим, да нису и кожне примерке задржали. Валлах, биллах, ако икад пређемо „онако заједно“, прво ћу дати увезати једну своју књигу у кожу, одерану с образа једног мађарског поштара.

Дакле јесте ли прочитали и јесте ли сталожили свој суд о књизи? Мени се чини да је утисак на Вас био неповољан, пошто би Ви, који сте јединствен у куртоазији, који имате непрестано племениту потребу да свом ближњем рекнете што пријатно, мени одмах реферисали о својим пријатним наласцима. Те пошто ћутите, значи да су Вам још уста опора од мојих недоумилелих оскоруша. Наравно, то мене може само донекле жалостити, јер сведочи о Вашој искреној наклоности према мојој маленкости. Иначе, шта би Вас стало бацити на једну карту неколико ласкавих речи, тапшања по рамену! Ја сам баш због тога и осетио, одмах, после неколико наших разговора, апсолутног поверења у Вас, упркос добро - и злонамерним интригама наших заједничких познаника. Ви се према мени нисте зауставили на шаблонским комплиментима и „ломљењу камена“, но, када сте изјављивали своје мишљење и своје замерке, које су често у срж заседале, ја сам и у току и у самим опсервацијама, назрео искреност, симпатију, без икаквих примисли. Зато Вас молим, да жртвујете опет за мене који час, и да ми реасумирате све примедбе. Отворено, макар сада стекли уверење да ја просто немам талента, и да моје ствари не вреде ништа. Ја ћу Ваше мишљење примити најпријатељскије, па и ако га у свима појединостима и не одобрим, оно ће бити за мене драгоцено.

Ви сте сигурно читали Скерићеву критику. Она је толико благонаклона, да ја, само да не би изгледао код неупућених смешно ташт, коме је

У супротном, увек се можемо задржати на ширем одређењу – од почетка 1925. до почетка наредне године.

мало тамјана, морам да се смешим и чиним задовољан. Међутим, Вама могу рећи да, нисам. Не због мало хвале. Има је доста. Него због оног снисходљвог тона, и оног, на брзу руку третирања Скерлић није рекао шта је битно у мом делу, шта сам ја донео, ако сам донео, и шта је то у чему се разликујем од Ракића и Пандуровића, од којих се више разликујем, но од Вас, што он ни не слуги, површно, површно. Имају две зелене песме, посвећене Ракићу и Видрићу, и он је нашао њихов утицај. Да сам једну посветио Стефановићу и Вама, нашао би можда и Вас двојицу. Он мене не схвата озбиљно, а то је што мене боли. Ја сам му као неко Ракићево епигонче, а моја „невроза“ као Пандуровићев песимизам. Не види, болан, да је Пандуровић из главе, беспомоћно тужан, а код мене су сва апсолутно и до баналности проживљена, за активне животне појаве директно везана расположења. Он не може да се снађе у мојој често рогобатној, али својој ритмици, нити запажа борбу с формом. Износи неке замерке, „због сликова“, а не види да су све последње ствари рађене тако, да су сликови сви оригинални и увек важне речи.

Ја бих био задовољнији да ме је опаучио као Пандуровића прву књигу, али озбиљно.

И те новеле, „приповетке из живота војвођанске интелигенције“! Скандал! Неће да призна да због његовог М.М.У.¹⁹ да су моје новеле поред В. Милићевића, прва психолошка анализа модерне српске душе, у овом прелому прелаза из епохе у епоху, а војвођански колорит остаје само колорит. Он неће да види мој друкчији начин опажања, моје очајно и упорно, јогунасто заићивање у дубље вирове, моји, можда узалудни, покушаји да се наша новелистика извуче из балканског, етнографског запећка, на сунце европско. Нека каже да не ваља, нека замери романтику, али нека ми призна поштење и велике тежње, културу и опште светске идеале у литератури.

Тако. Сад ми је лакше.

Писао бих Вам био пре, али сам боловао. Ангина и проклети пелцери који ми се дадоше на зло.

Како ви живите? Данас видех Немању, и ванредно сам се обрадовао њему. Прво, јер добро изгледа, а друго, јер долази од Вас. Каже, да бесните због лаких и прозрених блуза више пуних римских прсију. Иначе ми ништа поближе не зна о Вама рећи. Ја преко никако не могу, те ако дођем од „Матице“ до пара, ићићу на Солун и Бари до Вас. Јавите ми зато, како се иде онамо најјевтиније? Волео бих Вас видети и чути у вечитом граду, крај свих оних лепота, у зеленилу, камену и месу.

Ваше потоње песме тек сада уживам потпуно, и смејем се кад се каже да је код Вас главно форма. Садржина, те још каква! Волео бих чути

¹⁹ Милутин М. Ускоковић

шта је главно у Ракићевој последњој, за којом лудује читави званични Београд.

Ракић је уосталом, „le plus celebre de contemporains poët' serbe (Temps)“, отишао у Париз. Позвао је пријатеље пред полазак преко Ђурчина на банкет. Мене је брисао. [*Две нечијке речи*] њега ће време. Па смо квит.

Пишем, али се мучим као ђаво. Баш је fino бити глуп, све је тако клот.

Да ли Ви спремате књигу? Чекајте. Немојте да ме поклопите, чим сам отворио очи.

Пишите ми, молим Вас.

Много Вас воли и поштује

Ваш *В.Петровић*

Овде се говорка, да ће Велизар Ј. постати министар спољних послова. Гледајте шта ћете.

Опростите, немам другог папира сем овог новинарског. „Ти не гледај ово јаје...“

Београд, 27.IV 930.

Поштовани господине Дучићу,

Драги Дука дукисимо,

чланак који сам написао још пре пуних 5 ½ месеци изашао је тек сада: веле да су га били затурили, а ја не верујем у то.

Шаљем Вам га са страхом божјим – и вјароју да Вам се неће можда свидети, или ће Вам бити мало тамјана или ће Вам Кадioniца моја чинити се сиромашка. Тек ја учиних, да чују Хорвати. Већ сам намишљао био, у бојазни да је напис дефинитивно пропао, да напишем нов, ћирилицом, за „Политику“ или читав есеј за „Гласник“. Мада ми се не ради ни за једно и друго. Да ја имам свој лист – а радије бих желео то но „Vuick“ – онда бих се разцилитао. Ја се, уопште, овде свуда бијем за Вас, за поету, а и за човека, иако је тај потоњи страшан, просто ужасан. Знате да ме је стид што се само мене нисте сетили ни картом? А ја и с оне неке вечерице, „у моју част а за славу других“ како неки подругљиво рекоше, цитирам Вас, и послах Вам две карте, с педесет поздрава. Него и Ви сте моја нека несрећна љубав, ја све у мандолину пред Вашим прозором а Ви би мене продали за најрасејанији осмех Мме. Mimi и Suzanne (Ту је у Б.!)

Нећу ништа ново да Вам пишем, тек ако ми потврдите пријем овог писма.

Поздравите Њ. В. Нефретету ако се већ вратила у Египат. У историји ће се рећи: да сте се вас двоје вратили заједно.

Мара²⁰ Вас много поздравља.

Ваш искрени почитатељ
ВПетровић

Београд, 26. XII 930.

Драги мој Дукице,

иако сам први примерак одвојио, одмах пред свима, за Вас, морао сам да чекам док нисам наишао на љубазног г. Гођеца, Вашег бившег лајтнанта и досмртног обожаваоца - *[једна нечијка реч]*. Молим Вас да прочитате ове две грешне књиге, с љубављу која не запиње за *[једна нечијка реч]* већ се задовољава изразом целине – каквим – таквим. Ја мислим да су ми ове књиге боље, али ће, по некој тумбе логици моје судбине, баш зато остати прећуткиване, или, небрањене, кад их несхватљивци буду напали. Павлу Поповићу ће још увек ово бити „покушај у новелистици“.

Но – јуче! Цело вече смо причали о Вама, г. Гођецац и ја. Чак ми је показао неку младу жену Јеврејку, још увек заљубљену у Вас. Па, драги, како да Вам не завидим! Није доста што ми је тај фараонски потомак из Ваљева (К’о да га је Мештровић правио у месу а Дучић у духу) цитирао неке Ваше најновије стихове, дивне да човек пукне! (оно: зар у моје воде још није суза канула... и онај немир чежње у крви „К’о мач у канији, отприлике) неко је још под заклетвом тврдио да ћете Ви остати још стотину година највећи југословенски песник! Драги Дука, верујте, жалим што нисам млађи, мењао бих струку, отишао бих у балет, ваљда бих ту донекле догурао, до иоле неког признања Гођевчевог. Ја сам несрећан, баксуз, час ме Ваши обожаваоци заборавае за Вашим пурпурним плаштем, час морам да се кољем с Вашим негаторима. Тако неки дан, у једном друштву наших свесловенских мистика, жреца и бабица, нападоше Вас, па онда и мене што Вас, каже, волим и уздижем, из наслеђеног кукавичлука. Ма то се зове, људи славјанскије, укус, образовање и морал, а не кукавичлук!

Надам се да ћу Вам за месец дана послати опет једну свеску, а на пролеће две, све ново. Затим стихове, ако се смеју тако назвати моје рогобатности у истом писму с Вашим чудесима. Али ја ћу се трудити да моја деца буду бар добра кад не могу да буду лепа, ћаћу им њиховог!

Извините што Вам нисам могао захвалити одмах на картама из Св. Земље, али баш тада сам боловао. Али сам се после хвалио свуда њима.

²⁰ Мара, жена Вељка Петровића.

Заиста су интересантне, особито онај Јордан, бујан, ни налик на моју представу о тобожњој пустоши.

Јесте ли готови с „Благом Цара Радована“? Хајде, груните опет, да ударамо, да се види како се стара гарда не предаје.

Мара је нешто слаба већ месец дана, обећавам јој Египат, Нил и пирамиде за бронхитис, крокодиле за ташну и Дуку с Бјуиком за уздизање душе.

Много Вас поздрављамо и волимо вас обоје, особито Ваш стари

Вељко

Београд, 17. I. 931.

Драги наш Дучисимо,

примио сам Вашу дописницу која нас је много обрадовала – доказ да нас се ипак који пут сећате и да сте добро – али, мене бар, није потпуно задовољила. Јер не можете да нађете крај Нила неки папирус па да ми опширније испишете своје Минадирске љубави? Јер, чујем, да сте опет процветали.

Из карте не видим да сте примили моје књижице (пардон, тај де-минутив код Срба увећава вредност, значи „уложне“). Молим Вас потврдите ми пријем, онај Ваш „славохранитељ“, Гођевац, тврди да Вам их је послао. Уосталом, из Ваше карте се не види ни да ли сте моје писмо примили, једино ми исти, у речи стојећи, големак нешто као цитира, из *[једна нечијка реч]* гопиних уста, што ми служи као потврда.

А је ли Вам синуло „атинско сунце“? Па докле, по Богу брате?

Мара ми је слаба већ два месеца. Њој би баш био потребан Мисир, али...

Јесте ли читали Грола? У првом броју С.Књ.Гласника. Потпуно је потпао под туторство и сугестију Црњанског, Богдановића, Тоше, Растка и Ранка. Болан, сад прави неку књижевну политику, на – наш рачун. Исто и у ПЕН – у²¹, стога сам изашао из Одбора и захвалио на потпредседништву, а они сви дрвље и камење на мене просто ме *[једна нечијка реч]*, с једне стране Поповићи²² са Жоликама²³, а с друге ови. Слободан, као Гетеов шегрт, изазвао зле духове, па сад се прави неутралан, јер не може да их стиша. Верујте да ми је тешко (једина срећа што ме је и Велмар напао у „Мисли“; да ме хвали, свиснуо бих!), па ако можете помозите! Знате да је Богдан²⁴ једва пристао да

²¹ Пен-клуб, клуб књижевника.

²² Богдан и Павле Поповић.

²³ Светислав Петровић Жолика, један од управника СКГ.

²⁴ Богдан Поповић.

Вас кандидује у Академији, а, иако су сви нудили 2 места за акад. уметности, одбио је (мада се људи за своје отимају) јер је знао да би други кандидат био ја. Ето, то су тзв. пријатељи, отимају хлеб, јер за мене је то хлеб, пензија, цаба му чест, и јест нека с Ј. Томићем заједно!

Много Вас волимо и поздрављамо, *Ваши Мара и Вељко*

Докуменат
бр. 116

Београд, 16. II. 1931.

Драги наш Дука,

иако ми Мара каже да не треба да Вам пишем писмо јер ми одговарате „к’о од беде“, на карти, иако сам Вам ја недавно писао поново, ја према Вама не могу да будем „гиздав“. Ви сте моја Жозефина, према Вама ја нисам Наполеончето већ трпим и рогове које ми набијате како кад и како с ким (од Сибета до Крклеца, од Лазе Видрића до Мистер-Влајка, etc. etc. etc. etc. etc.)

Него, реч је о томе, ја хоћу да Вам честитам чланство у Академији први. Овог часа сам извештен од Миланковића (славног нашег небеског математичара или што они кажу, „механичара“) да сте избрани само Вас двојица: Ви и Ђаја.²⁵ Живели, драги Дуче Дучисимо! Немојте мислити да ја тај избор сматрам као неки авансман или потребно признање, - то све Дуки не треба, он има све! – него што ћете учинити част једној нашој склеротичној установи и што у Вама ипак јавно се одаје част нашој поезији. Ја сам, у овом случају, и егоист, то је и мој успех, јер, верујте, без мене можда ни ове године не би прошли. Сматрајући Вас Поповићевцем они други (Белић, Миланковић, Вулић, Станоје ит.д.) бојали су Вас се, они су желели нас двојицу, но пошто они Поповићи мене никако нису хтели, они први су хтели чак и против Вас демонстрирати иако Вас високо цене, но ја сам богорадио, не само из пристојности већ и у интересу свом. Јер ако икад буде тамо у питању какав мој интерес имаћу Вас у оном табору, као што ће свака добра ствар имати у Вама помагача.

Ја Вам ово пишем срдечно; молећи Вас да то задржите за себе. Кад дођете амо чућете и више. - Овде сам говорио о Вама с Гођевцем, а неки дан и у Женском покрету (нису тако ни маторе биле!). Мара и ја Вас много поздрављамо.

Ваши ВПейтровић

Јесте ли примили књиге?

Х.

²⁵ Иван Ђаја, физиолог; универзитетски професор у Београду и члан САНУ.

* Извините за оне Кашанинове алузије. Ја нисам унапред читао. Неможе Србин да не уједе комшију ни у здравици!

X-B-261

Београд, 6.VII.931.

Драги мој Дука,

ово није писмо већ службена порука (писмо ћемо претворити у дуг разговор ако дођете); Љ.Ивановић ми каже (заправо извињава се), да би пре свега сад издао „Благо Цара Радована“ па дао и већи хонорар но нама осталим смртнима. (Ја сам га, наиме, жестоко напао и рекао да нећу без Дуке да му дам рукопис; бар с Дуком у полицу кад не могу на Парнас!). Молим Вас, најхитније ми одговорите: шта су Вам услови и да ли пристајете да саставимо једно fino коло. Кад долазите, чекамо Вас нестрпљиво Мара и ја, спремамо Вам вечеру, чај, сладолед, вино из леда и искрено дивљење у срцу а мало жаоке на језику.

Разуме се да ми не можемо ривалисати с Милчиком и с Гођевцем, Вашим „бегенима“ (само је потоњи искрен диван а прва је као свака мачка, још сад мачка на сестрином аутомобилу!)

Много Вас воли и поштује

Ваш Вељко

А за ону „стару каћиперку“ ћете искијати, Ви, Ви, Ви, роспијо једна турска и латинска!

Документ бр.42

X-B-261

Београд, 19.VII.932.

Драги мој Дука,

давно сам хтео да Вам пишем и књигу дадем али сам све чекао да ћете наићи у Београду к нама или ћу Вас бар срести. Него, хоћете Ви да заборавите праве пријатеље!

Сад имам неодложан повод: послао ми пријатељ из Пеште др. Браун, исечак из *Magyarsága* са чланком о пронађеним, несумњиво српским фрескама у једној будимској кући из XVIII. века. То би био јединствен примерак за нашу уметност. Културни документ, па и национални. Ја бих то морао видети. Јавите ми, молим Вас, да ли сте тамо и докле ћете бити да бих удесио долазак док сте тамо. Разуме се, пошто ме правитељствујуши не вермају дошао бих на Политичин трошак. Баш бих уживао да Вас тамо видим, у свој сили Вашој!

- Требали да Вам кажем да осуђујем Ђурчинов хистерични, женски бес и поступак. Зар нисам добро учинио што сам се издвојио из тог друштва?

- Желео бих да Вам своју најновију књигу лично донесем и да Вас замолим за помоћ, за пријатељску и другарску помоћ, јер видите, хоће тотално да ме угуше и књигу упропасте па ме и материјално потсеку.

- Мара има машину за сладолед па Вас прижељкује на једно освежавање.

Много Вас волимо и поздрављамо обоје

Ваш одани, стари поштовалац, више заљубљеник

ВПејровић

Х-Б-261

Београд, 15.V.933.

Драги Дукице,

што сам Вам ја баксуз! Сад решише да идем у Пешту на 7-8 дана кад Ви, што рече Цвјетиша, 18-ог о.м., баш одлазите. Ја ићи, за 2-3 дана, морам, а Ви зар морате већ 18-ог, кад је Ваш ПЕН тек 28-ог? Зар не би могли одложити за који дан, да Вас видим у свој Вашој земаљској слави? Ја ћу долазак депеширати, ако будете тамо. Иначе, одсео бих у Хотел-Континентал јер је скромнији и у неком центру, у близини Њу-Јорка.

Много ми је жао што се овако срочило

Много Вас поздрављамо и волимо. Ваш

ВПејровић

Поздравља Вас Крле, баш је овде, и каже да и за њега сачувате какво Мађарче. И стара коза воли да лиже со!

Х – В – 261

Документ бр.117.

Драги Г. Дучићу,

устао сам из постеље баш само да се Вама јавим, да Вам изразим своје огорчење, прво што се у оном указу о постављању отправника у Кајиру прешло преко Вас и што се Академија и опет показала бедно. За оно прво не знам шта да кажем, могу само да жалим и да се ополчавам као обичан грађанин, обичан и немоћан. У другом, иако као неки „дописник“ не могу опет ништа, ипак, осећам донекле и одговорност што се уопште не захвалим на том јаловом и неласкавом, кибицерском положају. Има ли смисла да нас двојица још останемо тамо?

- Шта је с оним Русом? Мени се читава ствар не допада. Пазите да се тај акт Мин. Просвете не употреби а да се уради друкчије но што смо ми уговарали. Ако Рус врда, мења план, сужава, то све не сме бити без нашег пристанка. Али не треба да пристанемо на све и боље да поништимо оно Божино решење но да Рус сведе цело подузеће на обично издавање појединих књига или писаца.

Уопште, чудим се Васићу да је он дозволио да доведе дође. Ја сам слутио тако нешто и зато сам и тражио да прво склопимо уговор па тек онда да идемо Министру. Уосталом, ја нисам упућен у појединости, па Вас молим да кажете Кашанину да ме походи и извести.

Ја ћу за који дан опет на посао, морам, иако ми стање није ружи-
часто.

Морам! -

Онај банкет и они рекламни разговори с Драјинцем ништа ме нису
одушевили.

Много Вас поштује и поздравља
Ваш ВПејровић

Београд,
недеља

Литература

КАШАНИН, Милан, *Песме* Јована Дучића, СКЗ, Београд, 1968.

ПОПОВИЋ, Радован, *Воћка на друму*, Матица српска, Нови Сад,
1986.

ПОПОВИЋ, Радован, *Књига о Дучићу*, Дечје новине, Горњи Ми-
лановац, 1982.

Vesna D. Malbaški

DUCE DUCISSIMO'S PURPLE CLOAK

Summary

In this text, we would try, on the basis of letters, to partially reconstruct the nature of relationship between two immensely important literary creators of the 21st century. Was this affection mutual and who of these two great men made the most of it – these are just some of the questions

that will arise throughout this paper. We would also try to estimate the approximate date of one of the letters.

Key words: Veljko Petrović, Jovan Dučić, correspondence

